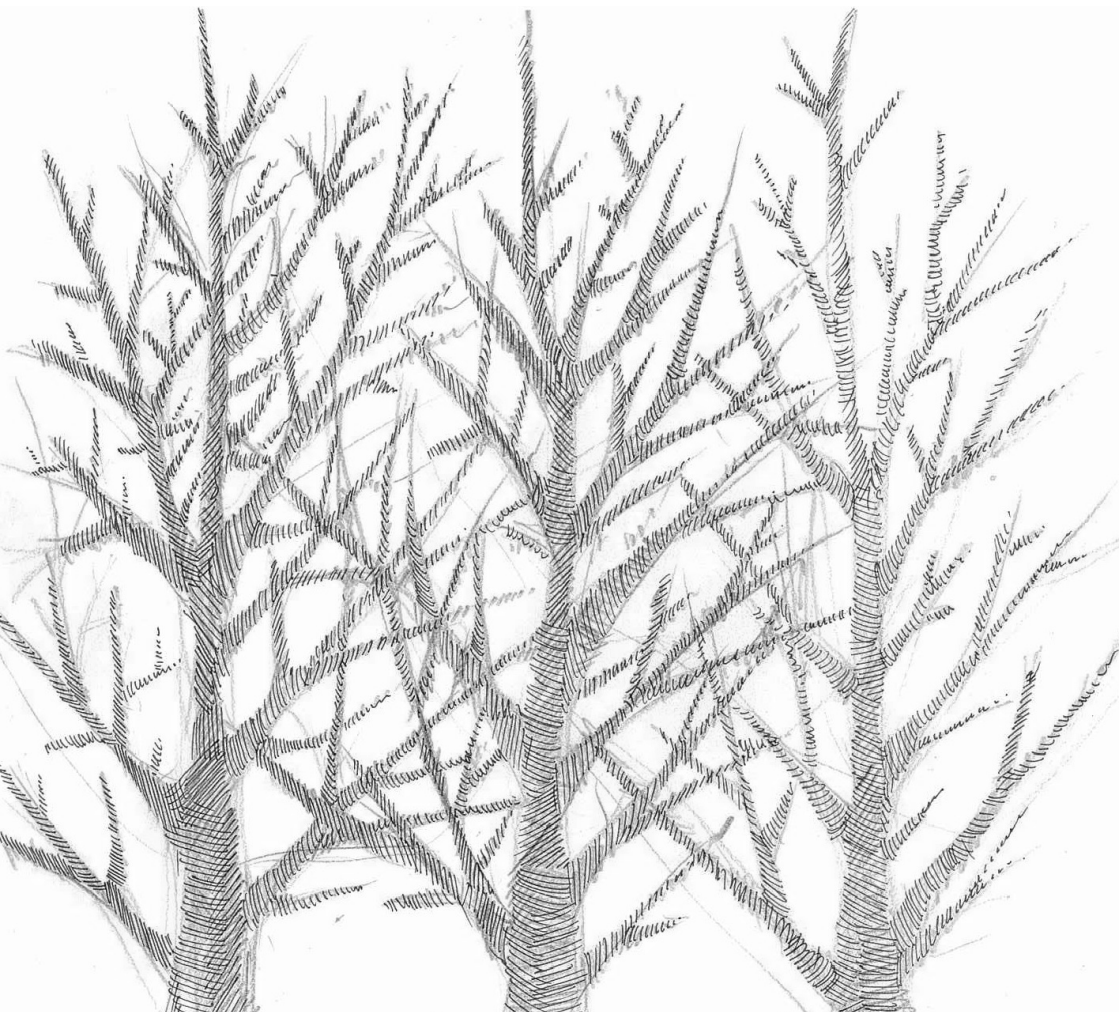

Σημεία Συναρμογής*

[για την επιτακτικότητα της συνάρθρωσης των αντεξουσιών
σε μια εποχή λεβεντιάς, ήλιου και θάλασσας]

**Χωρίς την Ελένη και το Γρηγόρη ο πολιτικός λόγος αυτής της
μπροσούρας θα ήταν ακόμη φτωχότερος.**

**Χωρίς την Άννα, το Γιάννη, την Κατερίνα και τις κεραμιδόγατες η
έκδοση αυτής της μπροσούρας θα ήταν ανέφικτη.**

**e-mail επικοινωνίας:
synarmogh@gmail.com**

Εισαγωγή – η εσκεμμένη συσκότιση του πολιτικού

Τα τελευταία χρόνια, «τώρα με την κρίση», στον ελλαδικό χώρο, ο δημόσιος λόγος περιδινίζεται κατά κόρον γύρω από το εθνικό ζήτημα και συγκεκριμένα με κέντρο τον εθνικό επιβιωτισμό. Κι αν αυτό συνέβαινε πάντα, τώρα πια η ιδεολογική επικυριαρχία του πατριωτισμού σε μια ποικιλόμορφη και πολυπληθή ομάδα συνειδησεων είναι τόσο ισχυρή που εξοβελίζει εκείνον τον τρόπο σκέψης που αφετηρία του έχει την εθνική συσπείρωση έξω από τα όρια του κοινώς εννοούμενου πολιτικού. Το συγκεκριμένο πολιτικό παράδειγμα σκέψης δεν κυριαρχεί κατατροπώνοντας όλα τα υπόλοιπα μπροστά στο πλήθος – αντίθετα, αποσύρει τον εαυτό του από οποιονδήποτε ιδεολογικό ανταγωνισμό, γινόμενο το ίδιο το Αξίωμα των αξιωμάτων, τοποθετώντας τον εαυτό του πριν από την αρχή της πολιτικής σκέψης. Η εμμένεια αυτή χρησιμοποιείται εργαλειακά, κατασκευάζεται μέσα από την προσδοκία του εθνικισμού να έχει τη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα όταν θα έρθει η ώρα να κατασκευάσει τον Άλλο, το διαφορετικό, την ετερότητα. Ας ασχοληθούμε όμως προς το παρόν με την απόδειξη του αρχικού ισχυρισμού.

Η καθημερινή ζωή, η ποπ κουλτούρα, ο δημόσιος χώρος, γενικά το κοινωνικό γίνεσθαι, μας προμηθεύουν με πληθώρα παραδειγμάτων. Μπορούμε να τα αναγνωρίσουμε ως τέτοια αν φέρουμε στο μυαλό μας το ποιά συζήτηση ακολουθεί συνήθως σε ένα οικογενειακό τραπέζι μετά την ατάκα «Έλα ρε παιδιά με τα πολιτικά, χαλάτε την παρέα!». Το σύνθημα είναι μια κουβέντα περί μισθών, περικοπών, δανείων, ατομικών, συλλογικών ή εθνικών επενδύσεων, μια συζήτηση για το «πώς θα σωθεί η χώρα», «αν θα πάμε καλύτερα», «τι πρέπει να κάνουμε», «αν θα τη βγάλουμε» και τα λοιπά, μέσα από ένα a priori εγκατεστημένο πλαίσιο αισθήματος του ανήκειν στον εθνικό κορμό. Καμία και κανείς δε νιώθει την αμηχανία και την αποστασιοποίηση που προξενεί στο κοινό η ανακίνηση ενός αντιφασιστικού θέματος, μια κριτική στο καπιταλιστικό σύστημα ή στην ομοφοβία, ή ακόμα

και μια προσπάθεια υποστήριξης ενός φιλελεύθερου ή κεϋνσιανού οικονομικού μοντέλου. Το ίδιο ισχύει φυσικά και για το θέαμα. Ας ρίξουμε μια ματιά στις δηλώσεις Κατσουράνη, ακρογωνιαίου λίθου της πιο βαριά πολιτικοποιημένης όλων των ομάδων ποδοσφαίρου, της εθνικής, καταμεσής αυτού του καλοκαιριού:

*«Δεν ασχολούμαστε με τα πολιτικά. Είμαστε περήφανοι που φτάσαμε στις οκτώ καλύτερες ομάδες της Ευρώπης. Εμείς έχουμε έρθει εδώ να παίξουμε ποδόσφαιρο. Έχουμε στο νου μας να εκπροσωπήσουμε τη χώρα μας. Δεν θα ασχοληθούμε με τα πολιτικά, **θα παίζουμε για τη σημαία μας.**»[1]*

Από τις ελληνικές σημαίες μέσα σε αναρχική κατάληψη πακέτο με το πανώ «Η στέγη είναι δικαίωμα **του Έλληνα πολίτη**» της Δήμητρας Παπαδοπούλου (Οι Απαράδεκτοι – «Φρηκ άουτ») μέχρι το ομόφωνο «Ελλάδα, μπορείς!» από το πάνελ της Τατιάνας Στεφανίδου και τα κελεύσματα των ραδιοφωνικών παραγωγών «να αφήσουμε τα πολιτικά, τα αριστερά και τα δεξιά και να κοιτάζουμε τι θα κάνουμε όλοι μαζί σαν Έλληνες» (μιας βαριετέ που περιλαμβάνει από Τράγκα μέχρι Πορτοσάλτε και Καλαμούκη, ατομικότητες δηλαδή που υπάρχουν στην κοινή συνείδηση σε ένα φάσμα που καλύπτει από λαϊκιστοδιασκεδαστές έως έγκριτους δημοσιογράφους), ο εθνικός λόγος διατρέχει κάθε συζήτηση για τα κοινά, όχι πέρα αλλά πριν από το πολιτικό, με τον τρόπο που περιγράψαμε παραπάνω. Αυτό που συμβαίνει είναι ότι **παραμερίζεται το πολιτικό, έτσι ώστε να ταυτιστεί το ελληνικό με το αυτονόητο.** Φυσικά αυτή η σαρωτική νίκη του εθνικού λόγου, το αποτέλεσμα της οποίας διατρέχει την πλειοψηφία και την πλειονότητα των επιπέδων του κοινωνικού γίνεσθαι δε μπορεί να είναι αποτέλεσμα μιας πλύσης εγκεφάλου, μιας κεντρικά σχεδιασμένης πολιτικής ή ένα ιδεολόγημα-εφεύρημα «του κράτους και των αφεντικών». Η κλίμακα αναπαραγωγής που απαιτείται για την διαιώνιση αυτής της κατάστασης είναι τέτοιου μεγέθους και έντασης, που δεν μπορεί παρά να την χρεωθεί το ευρύ και πλατύ κοινωνικό σώμα. Διαπίστωση η οποία μας οδηγεί στο ακόλουθο ερώτημα:

**Τι ειν' η πατρίδα μας; Μην ειν' οι κάμποι;
Μην είναι τ' άπαρτα ψηλά βουνά;
Μην είναι ο ήλιος της που χρυσολάμπει;**

Η όλη αυτή μετάθεση της πολιτικής συζήτησης όχι γύρω από την ανάγκη, αλλά από τον τρόπο με τον οποίο θα οργανωθεί εσωτερικά το έθνος έτσι ώστε να τραβήξει ξανά προς τη δόξα όσο το δυνατόν γρηγορότερα δεν πρέπει να μας κάνει ιδιαίτερη εντύπωση, αν αναλογιστούμε πως το κοινωνικό συνειδητό των ελλήνων καταγράφει αυτή τη στιγμή έναν τεράστιο κίνδυνο – φανταστικό ή πραγματικό, θα δούμε πώς τα δύο μπλέκονται παρακάτω – για το ολοδικό τους αστικό κράτος, αυτή τη ναυαρχίδα των εφευρημάτων της νεωτερικότητας που κλυδωνίζεται, παρασέρνοντας μαζί της όλες εκείνες τις θωρακίσεις των προνομίων που έχουν οι ντόπιοι απέναντι στους ξένους. Στον καιρό της κρίσης μπορούμε να αναγνώσουμε πιο καθαρά από ποτέ την απότοκο κατάσταση 180 χρόνων υπάρξης του ελληνικού κράτους και να το κατανοήσουμε σαν αυτό που είναι σήμερα: Ένας μηχανισμός καθημερινής ανανέωσης και επικύρωσης των προνομίων της κυρίαρχης, ομοιόμορφης και συμπαγούς ομάδας – του εθνικού κορμού. Το κυρίαρχο δε εργαλείο, στρατευμένο σε αυτόν τον σκοπό, είναι η κατασκευή της εικόνας του ξένου και η ένταξη της σε συγκεκριμένα συμπεριφορικά μοτίβα. Αυτονόητα, ο έλληνας δεν αποκτά νόημα χωρίς τον ξένο και αυτό ακριβώς το εννοιολογικό πλαίσιο χτίζει και διανθίζει καθημερινά η πατριωτική κανονικότητα. Με το συμπέρασμα αυτό δεν ανακαλύπτουμε τη ρόδα. Η ιστορία μας προμηθεύει με πλούσιο υλικό για να αποδείξουμε τα προηγούμενα: Η παραγωγή και ο αποκλεισμός του Άλλου δεν είναι αυστηρά ελληνικό φαινόμενο· η ίδια τακτική αποτελεί διαχρονικά το αγαπημένο *modus operandi* της νεωτερικότητας και ένα πυρηνικό χαρακτηριστικό του εθνικού φαντασιακού. Συγκεκριμένα:

- Τα μοντέρνα χριστιανικά κράτη δεν θα μπορούσαν να έχουν υπάρξει χωρίς τον στιγματισμό, τους δολοφονικούς μύθους και το απαύγασμα όλων αυτών – τη φυσική εξόντωση των Εβραίων.
- Η ανωτερότητα του δυτικού λευκού επικυρώθηκε μέσα από την βίαιη κατασκευή της φυλετικής ιεραρχίας, και τελικά στο εγχώριο δι' ημάς
- **η εθνική συνοχή των σύγχρονων κρατών δεν θα υπήρχε χωρίς την ταυτότητα του μετανάστη και του εθνικά Άλλου.**

Σε αυτήν ακριβώς την παλιά ιστορία επιστρέφει ο έλληνας για να συνέχει διαρκώς τον εθνικό του ιστό, για να ανανεώνει τη σχέση απόλαυσης και προνομίων που διατηρεί μέσα από την ταύτιση με το κυρίαρχο. Αυτό που συμβαίνει τώρα, στον καιρό της κρίσης, της “εθνικά έκτακτης ανάγκης” είναι ότι, πέρα από τη συνήθη από καταβολής εθνικού κράτους και πιο πίσω, βία της ιδεολογικής κυριαρχίας αυτού του σχήματος και της επιβολής του σε επίπεδο λόγου, τα εργαλεία αναβαθμίζονται αναφορικά με το επίπεδο και το μονοπώλιο της βίας που ασκείται, φτάνοντας μέχρι και στην σωματική εξόντωση των μεταναστών. Τι πιο λογικό; **Στα δύσκολα των ελλήνων, ο έλληνας πρέπει να νιώθει πιο έλληνας από ποτέ.**

Αυτήν ακριβώς τη σχέση προνομιούχου – μη προνομιούχου σε πολλαπλά επίπεδα είναι που πρέπει να κατανοήσουμε για να γενεαλογήσουμε το ρατσισμό και να αποφύγουμε την χωρίς υπόλοιπα αναγωγή του στη φτωχοφοβία. Για ακόμα μία φορά, η πραγματικότητα μας επιτρέπει να αντιπαρέλθουμε γρήγορα και εύκολα το επιχείρημα που θα πήγαζε από μια τέτοια διαπίστωση: Οι μετανάστες στον ελλαδικό χώρο, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του κράτους, δεν εγκληματούν αναλογικά περισσότερο από τους έλληνες [2][3], κατοικούν κατά κύριο λόγο εκτός του ιστού των αστικών πόλεων και γενικά, δεν δημιουργούν αυτό που ο εθνικός

κορμός ονομάζει «πρόβλημα». Αντίθετα, το επιχείρημα αυτό, μαζί με τα κατάφορα ψεύδη που προφανώς θα πρέπει να το υποστηρίξουν, χρησιμοποιείται για να απορροφήσει τους κραδασμούς που απειλούν την αποκάλυψη της πατριωτικής συνοχής σαν αυτό που την ορίσαμε προηγουμένως, σαν ένα εργαλείο παραγωγής και ανάδυσης του Εμείς, σαν ένα εργαλείο ορισμού και εξόντωσης του Άλλου. Δεν μπορεί να εξηγηθεί αλλιώς ο κραυγαλέος ρατσισμός των κατοίκων π.χ. της Πάτρας, ένα μέρος δηλαδή όπου αφ' ενός το θέαμα ενός μετανάστη στο κέντρο ήταν και είναι σπάνιο, αφ' ετέρου αντιφασίστες και αντιφασίστριες απορούσαν επί σειρά ετών με το πόσο φιλήσυχοι είχαν υπάρξει οι μετανάστες και με το πόση μέριμνα είχαν για το ευ ζειν των ντόπιων, παρά τις συνθήκες ζωής στις οποίες εκείνοι τους είχαν εξωθήσει. Δεν μπορεί να εξηγηθεί αλλιώς η τεράστια παραγωγή ρατσιστικού λόγου και τα υψηλά ποσοστά της χρυσής αυγής στο σύνολο των ελληνικών χωριών της επαρχίας, μέρη τα οποία (με ελάχιστες εξαιρέσεις) δεν έχουν κατά πάσα πιθανότητα αντικρύσει ποτέ ανατολίτη μετανάστη. Ας μη γίνει στο σημείο αυτό μια τεράστια παρεξήγηση: Η πραγματικότητα αυτή αναφέρεται εδώ **αποκλειστικά** ως ο πιο απλός, πρόδηλος και διαπιστεύσιμος τρόπος να βρεθεί μπροστά στις αντιφάσεις του και να καταρρεύσει το σχετικό επιχείρημα περί φτωχοφοβίας και όχι για να υπονοήσει πώς σε περίπτωση διαφορετικών στατιστικών στοιχείων θα γενεαλογούσαμε διαφορετικά το ρατσιστικό μίσος.

Είδαμε λοιπόν με ποιόν σκοπό κατασκευάζεται η συνοχή της εθνικής ταυτότητας, μέσω της ετερότητας του μετανάστη, από τον ντόπιο. Αυτό που είναι πιο σημαντικό όμως, αυτό το οποίο θα φωτίσει από κάθε πλευρά την εικόνα αυτής της ετερότητας και θα μας δώσει τα απαραίτητα συμπεράσματα για πολιτική χρήση, είναι το ποιά ακριβώς χαρακτηριστικά έχει η ετερότητα αυτή, και γιατί.

Όχι τι, αλλά ως τι – η δημιουργία της αναπαράστασης του μετανάστη στο κοινωνικό συνειδητό.

*Ο μετανάστης ως μολυσματική ετερότητα – αιχμές του υγιεινισμού
στην υπηρεσία του ελληνικού έθνους ως δυτικό τέτοιο.*

Ήδη από το 1926, ο πρόεδρος της αμερικάνικης ιατρικής εταιρίας,
Ουέντελ Φίλιπς, μας προειδοποιεί:

*«Οι γιατροί πρέπει να δώσουν ένα νέο νόημα στη
λέξη ασθενής, διότι στη νέα τάξη πραγμάτων και οι
ασθενείς αλλά και οι υγιείς άνθρωποι θα πρέπει να
παρακολουθούνται ιατρικά. Πολλοί συμπατριώτες μας
περιδιαβαίνουν τη ζωή και εκτελούν τα καθημερινά τους
καθήκοντα μη έχοντας ποτέ νιώσει τη χαρά της τέλειας
υγείας. Ο στόχος μας για τα επόμενα χρόνια θα είναι η
ολόένα αυξημένη εμπειρία της αμέμπτου υγείας. Ένα
υψηλότερο μέσο επίπεδο υγείας σημαίνει περισσότερη
ευτυχία, επανάπαυση, χρησιμότητα και τελικά οικονομική
χρησιμότητα του ατόμου για την κοινωνία.»*

-W.C. Philips [4]

Οι αμερικάνοι της φορντικής κοινωνίας δε μάσαγαν τα λόγια τους. Δύσκολα θα βρεθεί κάποια δήλωση ανάλογης ωμότητας που να περιγράφει αυτό που είναι γνωστό σαν επέκταση της εργάσιμης ημέρας έξω από τις ώρες δουλειάς. Ο αυτοπροσδιορισμός του ατόμου ως υγιές δεν ήταν, πλέον, αρκετός. Έπρεπε ο εργαζόμενος να τελειοποιεί το σώμα του επί εικοσιτετραώρου βάσεως, ώστε να αξιοποιείται όσο το δυνατόν περισσότερο από την παραγωγική διαδικασία. Η σύνδεση όλων αυτών με την ποταπαγόρευση είναι

σκανδαλωδώς εύκολη. Δεν τελειώνει όμως εκεί αυτό το μοτίβο σκέψης:

1946: Παγκόσμια οργάνωση για την υγεία – *«Υγιής δεν είναι η κατάσταση της απουσίας ασθένειας, αλλά το βίωμα μιας πλήρους και ευεργετικής ευεξίας.»*

1975: Η ίδια οργάνωση – *«Υγεία για όλους. Θα χρειαστούν γενιές και γενιές επίμονης προσπάθειας για να καταφέρουμε να φτάσουμε στο επιθυμητό επίπεδο φυσικής και πνευματικής υγείας.»*

«Ακόμα και οι χριστιανοί ήταν πολύ πιο ρεαλιστές όταν περιέγραφαν την κατάσταση του ανθρώπου στον παράδεισο.»

-Petr Skrabanek [5]

Έτσι έφτασε λοιπόν μια εύπλαστη (με την έννοια ότι αντιστέκεται επίμονα σε κάθε προσπάθεια εξαντικειμενοποίησής της, με την έννοια ότι αποτελεί απόλυτα ένα προϊόν της πολιτιστικής παραγωγής της εκάστοτε κοινωνίας και όχι μια αντικειμενική συνθήκη) κατάσταση, όπως αυτή της υγείας, να θέτει τόσο ψηλά τον πήχη για τα μέλη της κοινότητας στον δυτικό-καπιταλιστικό κόσμο.

Το ζήτημα αφορά άμεσα και τα εγχώρια δρώμενα. Η πρόσφατη προσπάθεια απαγόρευσης του καπνίσματος δεν είναι, φυσικά, παράγωγο μιας έγνοιας του κοινωνικού κράτους για τους πολίτες του, αλλά μια προσπάθεια πειθάρχησης του κοινωνικού σώματος σε υγιεινιστικές επιταγές, για καθαρά οικονομικούς λόγους [6]. Είναι ακριβώς αυτή η ίδια λογική που περιγράψαμε μόλις που εσωτερικεύει η ελληνική κοινωνία, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα, που έχει καταφέρει να πετύχει την αυτονόμηση του εργαλείου για να βάλλει αυτή τη φορά όχι κατά του εργάτη, αλλά του ξένου, για να διαλέξει τα περιττά σώματα και, φυσικά, πρώτα απ' όλα, τα σώματα

των μεταναστών. Τα σώματα αυτά στιγματίζονται ως έκφυλα, ως απειλούντα την εθνική υγιεινή, κάτι που προσιδιάζει, φυσικά, στη μήτρα της φασιστικής ευγονικής.

Ας κοιτάξουμε από ακόμα πιο κοντά την ελληνική πραγματικότητα. Το ΚΕΕΛΠΝΟ δεν αμελεί να μας βομβαρδίζει τουλάχιστον μια φορά το μήνα σχετικά με το πόσο κινδυνεύει η υγεία των ντόπιων από τη μεταναστευτική εισροή. Διαβάζουμε στις 27/9 του 2012 σχετικά ανακοίνωση:

«Αύξηση λοιμωδών νοσημάτων στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας διαπιστώνει έρευνα του Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ). Η έρευνα επικεντρώθηκε σε περιοχές της πρωτεύουσας που συγκεντρώνουν πολλούς μετανάστες και καταγράφει επανεμφάνιση νοσημάτων που είχαν εκκριζωθεί, νεοεμφανιζόμενα νοσήματα και ραγδαία εξάπλωση λοιμωδών νοσημάτων, καθώς και κίνδυνο εκδήλωσης επιδημιών. Τα λοιμώδη νοσήματα που ανιχνεύτηκαν είναι η HIV λοίμωξη, η ηπατίτιδα Β και C, η ελονοσία, η φυματίωση, τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα με ραγδαία αύξηση κυρίως της σύφιλης, της βλεννόρροιας και των κονδυλωμάτων, καθώς και δερματικά νοσήματα, όπως η ψώρα και η φθειρίωση.» [7]

Η μνήμη από τις εμετικές δηλώσεις Λοβέρδου [8] είναι ακόμη νωπή, μαζί με αυτήν της θεσμοποίησης του υγειονομικού ρατσισμού με τη δημιουργία ειδικών μονάδων νοσηλείας για μετανάστες. Φυσικά, ο λόγος αυτός συνεπικουρείται από τους νεοναζί της χρυσής αυγής αλλά και από το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας. Ο υγιεινιστικός μύθος δίνει και παίρνει και, όπως καλά γνωρίζουμε από την ιστορική εμπειρία, το ακόνισμα του μίσους σε στερεοτυπικό επίπεδο είναι κάτι που γνωρίζει να δουλεύει άψογα ο λαός, καλύτερα από τον καθένα.

Υιοθετώντας στιγμιαία τη λογική του εθνικού κορμού, μόνο για να

αφαιρέσουμε το μανδύα των προφάσεων από τον αμιγή ρατσισμό του, βλέπουμε ότι η πλειοψηφία των ασθενειών των μεταναστών (ακόμα και με τα επίσημα στοιχεία του κράτους) αφορά την κατηγορία των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων, κάτι που, αυτονόητα, προϋποθέτει σεξουαλική επαφή ώστε να «μολύνει» τους ντόπιους. Αντ' αυτού, αυτό που κυρίαρχα κυκλοφορεί σε εφημερίδες, δελτία ειδήσεων, μέσα μαζικής μεταφοράς, γενικότερα στους τόπους και χρόνους συσπείρωσης των ελλήνων, είναι ο λόγος για μια τρομερή απειλή κάποιων που περπατούν ανάμεσα στους έλληνες και μολύνουν τους ίδιους και τα παιδιά τους, μόνο και μόνο με την παρουσία τους στον ίδιο χώρο με αυτούς. **Διακρίνουμε, δηλαδή, καθαρά, την ετοιμότητα του εθνικού κορμού να χρησιμοποιήσει οτιδήποτε μπορεί να πέσει στα χέρια του για να πυροδοτήσει το ρατσιστικό του μίσος.** Ξανά και εδώ, όχι ότι αν δεν ήταν έτσι τα πράγματα θα άλλαζε κάτι. Έχει όμως τη σημασία του πως ούτε καν κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει.

Συμπερασματικά, είδαμε εδώ πώς ο “υγιής” έλληνας δημιουργεί την ανωτερότητά του απέναντι στον αναπαριστάμενο ως άρρωστο και μολυσματικό ξένο, με το να ορίζει την ύπαρξη των μεταναστών στο εθνικό έδαφος με βάση τη βιοπολιτική αξιοποίησή τους, μέσω μιας κατασκευής της φορντικής καπιταλιστικής κοινωνίας.

*Το σάπιο όραμα του πατριωτικού όχλου – οι μετανάστες ως
αδιαφώτιστοι θάρβαροι.*

Η επικράτηση της δυτικής επιστήμης, ως ένα σύνολο ιδεών και πρακτικών, δεν βασιζόταν μόνο στην παραγωγή θεωριών ερμηνείας της φύσης αλλά και σε ένα ολόκληρο εγχείρημα ρητορείας, πειθούς και στρατηγικών νομιμοποίησης που τις συνόδευε και τις καθιστούσε ως αδιαμφισβήτητες και αντικειμενικές στο κοινωνικό σύνολο, αποσυνδέοντάς τις από τα κοινωνικά και ιδεολογικά θεμέλια που τις γέννησαν, την πίστη, δηλαδή, στην πρόοδο, στην αποτελεσματικότητα και στη Λογική και σε μια σειρά από πολιτικές, οικονομικές και θρησκευτικές αξίες του δυτικού πολιτισμού. Μία ρητορεία που στόχευε να αναδείξει τη δυτική επιστήμη ως το μοναδικό τρόπο προσέγγισης της λειτουργίας της φύσης, αποκλείοντας συγχρόνως οποιονδήποτε άλλο. Η αντίληψη της μοναδικότητας και της αντικειμενικότητας της δυτικής επιστήμης είναι άλλωστε και η βάση που την καθιστά βασικό μοχλό κυριαρχίας.

Δεν πρέπει λοιπόν να μας ξαφνιάζει το γεγονός πως βασικός πυλώνας της δόμησης της ανωτερότητας του δυτικού πολιτισμού έναντι άλλων αποτέλεσε η επιστημονική και τεχνολογική υπεροχή του, που θεμελιώνεται το 18ο και 19ο αιώνα, και μεταφράστηκε σε πολλές περιπτώσεις και ως φυλετική υπεροχή. Η συγκεκριμένη αφήγηση επέτρεψε άλλωστε στη Δύση να ορίσει την ταυτότητά της με βάση κριτήρια και σημεία στα οποία υπερετερούσε η ίδια. Το μη δυτικό για δεκαετίες υπηρέτησε την προβληματική, κατασκευασμένη εικόνα του Άλλου, του διαφορετικού πολιτισμού. Ήταν άλλωστε μια εικόνα με πολιτική σημασία, γιατί συντέλεσε στην άσκηση εξουσίας της Δύσης πάνω στον υπόλοιπο κόσμο επιτρέποντας της να προχωρά απρόσκοπτα στην αποικιοκρατική της πολιτική.

Έχει σημασία λοιπόν να εξετάσουμε τη δυτική επιστήμη και σε αυτή τη διάστασή της, ως μια δόμηση εξουσίας μεταξύ πολιτισμών. Η ιδεολογία της ευρωπαϊκής υπεροχής επηρέασε τις αποφάσεις για το

ποιά από τα επιτεύγματα της ευρωπαϊκής επιστήμης θα έπρεπε να μοιραστεί η Ευρώπη με τον υπόλοιπο κόσμο. Από την άλλη πλευρά, η αποικιοκρατική πολιτική της Ευρώπης επικαλύφθηκε με το μανδύα του εκπολιτισμού. Ο εκχριστιανισμός των «βάρβαρων» πολιτισμών μετατράπηκε σταδιακά σε «εκπολιτισμό» μέσω της ιατρικής, της μηχανικής, του ηλεκτρισμού και άλλων εκφάνσεων του επιστημονικού εγχειρήματος.

Η Ελλάδα έχει έναν παραπάνω λόγο να αναπαράγει καθημερινά την παραπάνω ρητορεία. Βρισκόμενη συγχρόνως εντός και εκτός του πολιτιστικού παραδείγματος της ευρώπης, υπό το συνεχές καθεστώς του διωγμού αλλά και διακατεχόμενη από τα σύνδρομα κατωτερότητας του ευεργετημένου, του φτωχού συγγενή του δυτικού κόσμου στην ευρωπαϊκή ήπειρο, αισθάνεται επίμονα την διπλή ανάγκη εγκαθίδρυσης της δυτικής και απαλοιφής της ανατολικής πλευράς της. Αυτήν την ανάγκη θα ικανοποιήσει μεταβιβάζοντας τα στοιχεία που θέλει να αποβάλλει στον ξένο. **Στο φαντασιακό του πατριωτικού όχλου ο μετανάστης δημιουργείται ως αναπαράσταση όλων αυτών που ο ίδιος δεν θέλει να είναι, ως φορέας όλων αυτών για τα οποία βρίσκεται σε διαρκή απολογητική στάση απέναντι στα ανώτερα στρώματα του δυτικού κόσμου. Βλέπει, τελικά, στο πρόσωπο του μετανάστη, μια πρώτης τάξεως ευκαιρία να εξαγνιστεί προς επίτευξη του οράματός του.**

Στο σημείο αυτό πρέπει να ερμηνεύσουμε την μερική (ακόμα) μεταστροφή της εθνικής αφήγησης τα τελευταία χρόνια: Ιδιαίτερα μετά την πρόσφατη σαρωτική ιδεολογική και κοινοβουλευτική άνοδο του εγχώριου νεοναζισμού, η εθνική ταυτότητα φαίνεται να χτίζεται όχι σε συνάφεια, αλλά σε αντιπαραβολή με τη Δύση. Αχνοφαίνεται μια αλλαγή παραδείγματος – ο εθνικιστής (και ειδικά ο νεοναζί τέτοιος) απορρίπτει το φιλελεύθερο σύνολο νοημάτων του Διαφωτισμού και στρέφεται προς έναν συντηρητικό κοινοτισμό που περιλαμβάνει την περιχαράκωση της ελληνικής παράδοσης, των «αξιών του τόπου μας»

και τη ρητή άρνηση της αλλοτρίωσής τους, είτε από «φιλελεύθερους νεοταξίτες» είτε από «ανατολίτες».

Αυτή η αλλαγή παραδείγματος είναι ένα πρώτης τάξεως σήμα αναφορικά με το πώς η εθνική αφήγηση δεν φτιάχνεται μέσα από μια πάγια και διστορική ιδέα για το «ποιοί είμαστε», αντίθετα αποτελεί μια δυναμικά μεταβαλλόμενη εξιστόρηση, μια συνάρτηση παραγωγής ιστοριών που ορίζεται από συγκεκριμένα και διακριτά συμφέροντα και εξελίξεις. Αυτό, δηλαδή, το «ποιοί είμαστε», δεν εδράζεται σε κάποια «αντικειμενική» ιδέα γύρω από τα ιστορικά γεγονότα, αντίθετα η ίδια η Ιστορία (στην Ελλάδα και παντού) αποτελεί παράγωγο των κοινωνικών σχέσεων και ανταγωνισμών, του πολιτιστικού και επιστημολογικού παραδείγματος, της οικονομικής διάρθρωσης και άλλων προσδιοριστικών παραγόντων του εκάστοτε συγκειμένου. **Και φυσικά, όταν οι συσχετισμοί το απαιτούν, η Ιστορία αλλάζει.**

Όσο περισσότερο χρεοκοπεί το (υλικό και ιδεολογικό – αν θέλει κανείς να κάνει τη διάκριση) μοντέλο της Δύσης, τόσο περισσότερο ο εθνικός κορμός θα ψάχνει στη φαρέτρα του ένα πιο δυνατό βέλος. Όσο περισσότερο ανθίζουν τα αντιευρωπαϊκά και αντιγερμανικά αισθήματα, τόσο περισσότερο ο δημόσιος κινηματικός λόγος θα επισκέπτεται τη ζεστή και οικεία του ανάμνηση, αυτήν της «δικαιωμένης» εγκαθίδρυσης του πλέον εθνικιστικού και ιμπεριαλιστικού έθνους-κράτους των βαλκανίων. Αυτή τη σχέση σύγκρουσης με την φιλελεύθερη διανοητική παράδοση αναψηλαφεί η ελληνική κοινωνία για να τη χρησιμοποιήσει όπως και όποτε πρέπει, στη θέση του προηγούμενου μηχανισμού προσάρτισης στη Δύση, για να εξυπηρετήσει το σκοπό της εθνικής υπερηφάνειας και τελικά τη δικαίωση των πογκρόμ σε εξωτερικό και εσωτερικό.

Το ζεύγος επιλογών «στον καιρό της κρίσης» – νεοφιλελεύθερος καπιταλισμός ή εθνικός σοσιαλισμός – είναι ακριβώς παράγωγο του είδους των προβληματισμών που αντιστοιχούν σε ένα κράτος και μια κοινωνία με τόσο αιματηρή ιστορία, με τόσο ξεπουλημένη συνείδηση, μνήμη χρυσόψαρου και συμπεριφορά χαμαιλέοντα.

Θρησκευτικές, πατριαρχικές και νεωτερικές καθάρσεις – μια παλιά καλή ελληνική πρακτική με διάφορα προσχήματα.

«Αυτό που είναι προβληματικό [...] δεν είναι η κριτική στο Ισλάμ, αλλά η αδιαμφισβήτητη παραδοχή ότι μόνο οι Μουσουλμάνοι φέρνουν την θρησκεία, την μη ανεκτικότητα και την ανισότητα στο τραπέζι – η Ευρώπη, όπως η λευκότητα, παραμένει για πάντα μια μη εξερευνημένη νόρμα, ο Χριστιανισμός παραμένει αόρατος πίσω από έναν κοσμικό μανδύα - μέχρι να τον προκαλέσει η αυξανόμενη παρουσία μη Χριστιανών.»

-El – Tayeb Fatima [9]

Η τόσο εύστοχη σε συμπύκνωση νοήματος μέσα σε λίγες μόλις γραμμές φράση δεν μας επιτρέπει παρά να αφιερώσουμε αυτό το μέρος του κειμένου στην ανάλυσή και την επεξήγησή της. Όχι πριν παραθέσουμε ακόμα κάτι:

«Ένα άλλο παράδειγμα έρχεται από τη Δανία και αφορά την γνωστή υπόθεση με τα «σκίτσα του Μωάμεθ» που κυκλοφόρησαν στην δανέζικη εφημερίδα Jyllands-Posten το 2005 και είχαν πυροδοτήσει αντιδράσεις πιστών μουσουλμάνων. Και πάλι όλες συνολικά οι αντιδράσεις από την πλευρά των μουσουλμάνων που ένιωσαν προσβεβλημένοι από τα σκίτσα παρουσιάζονται στην παράσταση ως εν δυνάμει απειλές κατά της ζωής των εκδοτών ενώ ταυτόχρονα οι προθέσεις της εφημερίδας εμφανίζονται ως απλώς ενδεικτικές του πώς σε μια κοινωνία ελευθερίας κάποιοι εξασκούν το δικαίωμά τους στην κριτική. Η ίδια εφημερίδα όμως δύο χρόνια νωρίτερα, το 2003, είχε αρνηθεί να τυπώσει αντίστοιχα σκίτσα του Ιησού για να μην προσβληθούν οι

χριστιανοί αναγνώστες. Σύμφωνα με τις τότε δηλώσεις των εκδοτών «Οι αναγνώστες μας δεν θα απολαύσουν αυτά τα σκίτσα. Για την ακρίβεια, νομίζω θα προκαλέσουν ισχυρή κατακραυγή. Για αυτό δεν θα τα δημοσιεύσουμε». Αυτή η διπλή στάση της εφημερίδας μπορεί να φωτίσει αυτό που η El - Tagheb ονομάζει εκκοσμικευμένο Χριστιανισμό . Ο σεβασμός στα θρησκευτικά αισθήματα των Χριστιανών πάει πακέτο με τον κοσμοπολιτισμό και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα, ενώ ο σεβασμός στα αισθήματα των Μουσουλμάνων διασαλεύει το στέρεο έδαφος του κοσμοπολιτισμού και θέτει σε κίνδυνο τον σεβασμό στην διαφορετικότητα.»

-QVzine [10]

Το παραπάνω απόσπασμα μας βοηθά να προσανατολίσουμε τη συζήτηση στη βάση που θα μας επιτρέψει να καταλάβουμε τι ακριβώς εξυπηρετεί η κριτική στο Ισλάμ με τον τρόπο που γίνεται στο εδώ και στο τώρα. Η κριτική αυτή παίρνει τη μορφή μιας αφηρημένης προοδευτικής αντιθρησκευτικής ρητορείας ή – ακόμα χειρότερα – τη μορφή εργαλείου ανάδειξης του χριστιανικού παραδείγματος σε ανώτερο του ισλαμικού. **Η κριτική όμως του έλληνα στο ισλάμ δε γίνεται από καθαρή θέση ούτε στη μία, ούτε και στην άλλη περίπτωση.** Αντίθετα, το όλο εγχείρημα εδράζεται σε μια προσπάθεια απόκρυψης των σχέσεων εξουσίας που παράγει η ελληνική ταυτότητα μέσω, π.χ. της στόχευσης στην ισλαμική πατριαρχία που είναι, υποτίθεται, η πιο βάναυση του κόσμου. Ας δούμε το πώς:

Η προφανής ασυμμετρία που προκύπτει στη σύγκριση Δύσης και Ισλάμ παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Αυτό το παράδοξο ζεύγος αντιθέτων χρησιμοποιείται για να ομογενοποιήσει το «δικό μας» σύνολο ως καλό και το έτερο ως κακό. Τα σύνολα αυτά δεν είναι αποτέλεσμα μιας σειράς συμπτώσεων. Αντίθετα, **αποτελούν ένα εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο στα χέρια της κατασκευής του «πολέμου των πολιτισμών», στη νομιμοποίηση της δυτικής**

αποικιοκρατίας και, φυσικά, του ρατσισμού και της ισλαμοφοβίας των δυτικών. Και πάλι, δεν υπάρχει κανένας απολύτως λόγος να το πούμε με δικά μας λόγια όταν έχει διατυπωθεί ήδη εξαιρετικά εύστοχα από συντροφικές μας πολιτικές ομάδες:

«Δύση; Ποια Δύση απ' όλες; Η 'Δύση' σε αυτό το αφήγημα δεν έχει σχέση σε καμία περίπτωση με την μεσαιωνική Ιερά Εξέταση, με τις Σταυροφορίες, με την μαζική εξόντωση πληθυσμών, δεν έχει σχέση με την κουλτούρα της αποικιοκρατίας που εγκαθίδρυσε ένα σύστημα παγκόσμιου ρατσισμού, δεν είναι η 'Δύση' του Διαφωτισμού αυτή που εξυμνεί και εδραιώνει τον φιλελεύθερο καπιταλισμό με τις ιεραρχικές ταξικές του δομές που δημιουργούν κάστες προνομιάχων, δεν είναι ο τόπος όπου με ορθολογικά τούβλα χτίστηκε το Άουσβιτς, όπου απαγορευόταν δια νόμου η 'σοδομία' και όπου έλαβαν χώρα τόσα άλλα θαυμαστά αξιοθέατα του πολιτισμού. Δεν είναι η 'Δύση' του σήμερα αυτή που προπαγανδίζει ότι σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα, ενώ ταυτόχρονα στο όνομα του αγώνα για 'δημοκρατία' χτίζει φυλακές τύπου Γκουαντανάμο και Αμπού Γκράιμπ εφαρμόζοντας βασανιστήρια που καμία σχέση δεν έχουν με σεβασμό στα ατομικά δικαιώματα. Δεν είναι η 'Δύση' ο πολιτικός φορέας που μέσω του νεοφιλελεύθερου προγράμματος σωτηρίας από την καπιταλιστική κρίση προωθεί την κατάργηση κάθε εργασιακού δικαιώματος, και μετατρέπει την πρόσβαση σε βασικά αγαθά, όπως π.χ. στο σύστημα υγείας, σε προνόμιο των πολύ λίγων. Αυτή η μεταμόρφωση της 'Δύσης' σε αγνή δύναμη ελευθερίας και ισότητας, που έχει σβήσει προ πολλού από τη μνήμη της όλη την ιστορία που κουβαλάει, εκφράζεται (και) μέσα από την ρατσιστική και ισλαμοφοβική ρητορική της εποχής μας, σε αυτούς τους καιρούς της «σύγκρουσης των πολιτισμών».

Να σημειώσουμε ότι το ζητούμενο της φεμινιστικής αποδομητικής κριτικής που επιχειρούμε εδώ δεν είναι να επανεγγράψουμε το δίπολο 'Ισλάμ-Δύση', αποδίδοντας ευθύνες στη 'Δύση'. Συγκρούσεις και αντιθέσεις υπάρχουν στο εσωτερικό κάθε κατηγορίας και επιθυμία μας είναι να οξύνουμε τις εσωτερικές αντιθέσεις, απενεργοποιώντας τις μεγάλες αφηγήσεις που κατασκευάζουν μια υποτιθέμενη ηθική 'ασυμβατότητα' Ισλάμ και Δύσης. Με άλλα λόγια, η 'Δύση', όπως άλλωστε και το 'Ισλάμ,' δεν είναι ένα πράγμα.»

-QVzine [10]

Σχετικά με την προσπάθεια απαλοιφής του ελληνικού σεξισμού μέσω της ανισοβαρούς και εξ' αποστάσεως στόχευσης στο Ισλάμ έχουμε να πούμε, κλείνοντας, μόνο αυτό: Δεν χρειάζεται εδώ που τα λέμε καμία αναφορά στο Άουσβιτς, κανένα Γκουαντανάμο ή ακόμα και καμία Αμάρυνθος για να αποδειχθεί το αυτονόητο: Ο ελληνικός σεξισμός είναι εδώ σαν δεσπόζουσα πραγματικότητα στο καθημερινό μας βίωμα, **είναι εδώ ως το πιο αόρατο, άρα και πιο πανταχού παρόν σύστημα εξουσίας στην ελληνική πραγματικότητα.** Η στρατηγική κατά την οποία επιστρατεύεται η αναφορά στον σεξισμό και την ομοφοβία που διατρέχει, υποτίθεται, όλο το φάσμα των μουσουλμάνων είναι ένα από τα πιο υποκριτικά φαινόμενα στην έτσι κι αλλιώς αιματηρή ιστορία αυτού του έθνους. Δεν είναι τίποτα άλλο πέρα από τη σκόπιμη ταύτιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με την απλή αναφορά τους σε κάποιο νεοφιλελεύθερο μίνιμουμ θεσμικό πλαίσιο (αν και δεν λείπουν φαινόμενα όπως οι «διορθωτικές» εγχειρήσεις των ίντερσεξ παιδιών άμα τη γέννησεί τους στη Δύση), **δεν είναι τίποτα άλλο από τη διέξοδο του κάθε ενός έλληνα ομοφοβικού πατριάρχη στη σχετικοποίηση της αμείλικτης βίας που ασκεί καθημερινά, μέσω της εις όλον μετάθεσής της στον πολιτισμικό έτερο.** Είναι, τελικά, ακόμα ένα εργαλείο για την εξαπόλυση ακόμα μίας ρατσιστικής επίθεσης από την Ελλάδα μέχρι τη Σρεμπρένιτσα.

Ο μετανάστης – εργάτης

Είναι αρκετά εύκολο να αποδείξουμε το πώς οι μετανάστες αποτελούν, κατά κύριο λόγο, το πιο υποτιμημένο κομμάτι της εργατικής τάξης. Από τις εμπειρίες των Αλβανών εργατών στα αιματοβαμμένα 90s της οικονομικής μεγέθυνσης μέχρι τον κύκλο της παρανομοποιημένης εργασίας, ένα είναι σίγουρο: Το ελληνικό κράτος σε συνεργασία με το εγχώριο κεφάλαιο ελέγχει τη μεταναστευτική ροή, αυξάνοντας ή μειώνοντάς την ανάλογα και με την τρέχουσα λογιστική του διάρθρωση, ανάλογα και με τα επίπεδα προσφοράς και ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών από τους ψηφοφόρους του. Είτε ως φτηνά εργατικά χέρια, είτε ως εφεδρικός στρατός εργατών, ως ένας μοχλός πίεσης, δηλαδή, ενάντια στη διαπραγματευτική ισχύ των ντόπιων εργατών, οι μετανάστες αξιοποιούνταν οικονομικά για χάρη της ανάπτυξης από τότε που πάτησαν το πόδι τους σε αυτή τη χώρα. [11]

Σε περιπτώσεις κρίσης, όπως η σημερινή, όπου ο οικονομικός κύκλος δεν κρίνει την μεγάλη παρουσία μεταναστών στο εθνικό έδαφος ως ενδεικνυόμενη, τότε ο ελληνικός ρατσιστικός αυτοματισμός αναλαμβάνει να κάνει την εκκαθάριση: Από την περιφρούρηση των μεταναστών εργατών από τα αφεντικά τους στη μανωλάδα σε περίπτωση ελέγχου νομιμότητας της εργασιακής διαδικασίας από μπάτσους ή άλλους κρατικούς φορείς (για να μπορούν φυσικά στη συνέχεια να τους πίνουν το αίμα ανενόχλητοι οι αγρότες της ηλείας) περνάμε στην κατά μέτωπο επίθεση.

Είναι, για την ακρίβεια, αυτή η συνθήκη της απομύζησης της εργατικής τους δύναμης η μόνη συνθήκη που προφυλάσσει ενίοτε τους μετανάστες από συνεχόμενα πογκρόμ κυμαινόμενης έντασης. Το γεγονός αυτό μάλλον πρέπει να αποδοθεί στην επικυριαρχία της ρητορείας του μοντερνισμού, στην άνευ όρων ανάδειξη της οικονομίας ως ηγεμονικό ιδεολόγημα στη δύση του ύστερου Α' παγκοσμίου πολέμου και έπειτα.

Συναρμογή

Μια πρώτη ιδέα

Συνοπτικά, στις σελίδες που προηγήθηκαν, υποστηρίξαμε πως η κυριαρχία του εθνικού λόγου αιτιολογείται από μια συντονισμένη και επίμονη προσπάθεια συνοχής του εθνικού ιστού μέσα από την κατασκευή της εικόνας του Άλλου. Προσπαθήσαμε στη συνέχεια να διαμορφώσουμε μια συγκεκριμένη εικόνα του πώς αναπαρίσταται αυτός ο Άλλος, το μεταναστευτικό υποκείμενο, στο ελληνικό κοινωνικό συνειδητό, ποιά είναι, δηλαδή, η στερεοτυπική του εικόνα και βάσει ποιών χαρακτηριστικών της βάλλονται τα σώματα των μεταναστών.

Αυτό που προσπαθήσαμε εν τέλει να κάνουμε, ήταν να δείξουμε την πολυπλοκότητα και το βάθος των σχέσεων εξουσίας, όσο και και τις αρμονικά δεμένες μεταξύ τους αλλά και ριζικά διαφορετικές, δίχως δυνατότητα αναγωγής της μίας στην άλλη, μήτρες των εξουσιών. Διαλέξαμε τους μετανάστες και τις μετανάστριες ως σημεία πάνω στα οποία πυκνώνουν στην τρέχουσα πραγματικότητα οι εξουσιαστικοί λόγοι. Είδαμε εν περιλήψει το **πώς το έθνος, το φύλο και η τάξη διαπλέκονται, καθιστώντας κάποια υποκείμενα ανώτερα από κάποια άλλα, κάποιες ζωές πιο άξιες να βιωθούν απ' όσο άλλες.**

Φυσικά, οι λίγες σελίδες που αφιερώσαμε σε κάθε ένα από αυτά τα τεράστια ζητήματα δεν είναι ούτε κατά διάνοια επαρκείς. Σκοπός μας όμως εδώ δεν είναι μια ακαδημαϊκού τύπου εκτενής ανάλυση, όσο μία προσπάθεια να αποκτήσουμε και να ακονίσουμε τα δικά μας θεωρητικά εργαλεία, να συντάξουμε τον δικό μας προταγματικό λόγο και ύστερα να περάσουμε στην απεπιθέση, σε μια εποχή που απαιτεί άμεση δράση, αντιστάσεις και οδοφράγματα ολοένα και περισσότερο. Για μια τέτοια χρήση, το περίγραμμα της εικόνας που φτιάξαμε παραπάνω πιστεύουμε ότι αρκεί.

Θα δούμε στη συνέχεια λοιπόν πώς μπορούμε να θεωρητικοποιήσουμε αυτά μας τα εμπειρικά και όχι μόνο συμπεράσματα σε συνάφεια με την παραπάνω στόχευση. Το αναλυτικό εργαλείο που θα χρησιμοποιήσουμε ονομάζεται συναρμογή (intersectionality) και αποτελεί εφεύρημα της φεμινίστριας κοινωνιολόγου Kimberlé Crenshaw, η οποία αξιοποίησε τις νοηματικές απολήξεις των στοχασμών του Μισέλ Φουκώ γύρω από τη φύση της εξουσίας. [12]

Φανταστείτε τρία μεγάλα δέντρα στη σειρά, σε σχετικά κοντινή απόσταση. Στην αρχή, οι κορμοί τους ξεπηδούν από το έδαφος και αναπτύσσονται ο ένας πλάι στον άλλον, παράλληλα και ξεχωριστά. Στη συνέχεια, αφότου τα δέντρα πετάξουν κλαδιά, αναπόφευκτα κάποια φυλλώματα των γειτονικών δέντρων θα σμίξουν. Αν αυτή η διαδικασία συνεχιστεί επί μακρόν, τότε τελικά δύσκολα θα μπορεί να ξεχωρίσει κανείς, αν παρατηρήσει το εκάστοτε ψηλότερο σημείο αυτού του συμπλέγματος, ποιό ακριβώς κλαδί και ποιό ακριβώς φύλλωμα ανήκει σε ποιό δέντρο. Τώρα ονομάστε αυτούς τους κορμούς έθνος, φύλο και τάξη, με τυχαία σειρά. Κάπως έτσι μπορεί να αποκτήσει κανείς μια αρκετά σαφή πρώτη ιδέα του αποκαλούμενου πλέγματος εξουσιών.

Στην ρίζα της προσπάθειας πολιτικοποίησης και άλλων συστημάτων εξουσίας, βρίσκει κανείς τον φεμινισμό και τις σχέσεις του με άλλους αγώνες. Βρίσκει την προσέγγιση του έθνους, του φύλου και της σεξουαλικότητας ως πολιτικές κατηγορίες, ως κοινωνικές κατασκευές πέρα για πέρα διάτρητες και διαμορφώσιμες. Πολύ περισσότερο, όμως, πρόκειται για διαδικασίες που η πολιτικότητά τους αποκρύπτεται, όταν δεν πολιτικοποιούνται οι ενδιάμεσοι χώροι που τις συναρθρώνουν. Η αυτόνομη ανάλυση είτε του έθνους, είτε του φύλου, είτε της τάξης αφήνει ανεπεξέργαστους τους τρόπους με τους οποίους η μία σχέση εμπεδώνει, ερμηνεύει, αναπαράγει την άλλη. **Οι λόγοι που δεν ενσωματώνουν τις σχέσεις όλων των συστημάτων εξουσίας, επιτρέπουν και αναπαράγουν την κυρίαρχη πολιτική τάξη και τους αποκλεισμούς που αυτή σημαίνει.**

Ένα ακόμα καίριο σημείο του συναρθρωτικού στοχασμού είναι το ότι βάζει στον πυρήνα της ανάλυσής του το υποκείμενο. Η εξουσία δεν θεωρείται κάτι που εκπορεύεται από τα πάνω και επιτίθεται μονοσήμαντα, αντίθετα νοείται ως κάτι που παράγει καθημερινά ο καθένας και η καθεμία, ως συντακτική λειτουργία της πολιτικής κοινότητας. Ένα πολιτικό σκεπτικό που αφήνει απ' έξω την παραπάνω παραδοχή δεν μπορεί παρά να μην λαμβάνει υπ' όψη το πώς τα υποκείμενα εσωτερικεύουν τις δομές εξουσίας, το πώς επενδύουν τις επιθυμίες τους και χτίζουν τις ταυτότητές τους σε και από τις κυρίαρχες ιδεολογίες.

Ένα καλό παράδειγμα αυτών αποτελεί κάποιος έλληνας ρατσιστής και σεξιστής εργάτης. Η απόσπαση υπεραξίας από αυτόν, η απομύζηση της εργατικής του δύναμης και η υπαγωγή του στο σύστημα εξουσίας της μισθωτής σκλαβιάς είναι αναντίρρητα βασικότατα κομμάτια της εξουσίας η οποία ασκείται πάνω σε αυτόν. Ταυτόχρονα όμως, ο εργάτης αυτός ασκεί εξουσία μέσω των σχέσεων έθνος και φύλο. Αυτό δεν συμβαίνει λόγω της απώλειας της ταξικής του συνείδησης. **Ο εργάτης βιώνει το έθνος και το φύλο του ως σωματική απόλαυση, μέσα από την ηδονή της ταύτισης με την κυρίαρχη ομάδα.** Έχει κάνει μια ξεκάθαρη πολιτική επιλογή, έχει αφήσει την πολιτική του ταυτότητα και τη σωματική του επιθυμία να τρέξουν μέσα από αυτόνομα εξουσιαστικά κανάλια. Γενικά, μια δομή δεν μπορεί να εξεταστεί χωρίς το υποκείμενο που τη στελεχώνει και τον παραγωγικό του ρόλο μέσα σε αυτήν.

«Δεν είναι ο Καπιταλισμός, ηλίθιε!»

Αναφέραμε αρκετές φορές προηγουμένως τη λέξη «αλληλοδιαπλοκή», χρησιμοποιήσαμε δε επιχειρήματα τα οποία αφορούσαν μεταξύ άλλων και την εμπέδωση της μιας εξουσίας από την άλλη, κάτι στο οποίο επιμείναμε αρκετά. Η χρήση των συγκεκριμένων λέξεων είναι κάθε άλλο παρά τυχαία, αφού σκοπός μας δεν είναι μόνο να αποδείξουμε ότι οι εξουσίες προέρχονται από αυτόνομες μήτρες, αλλά και ότι οι στρατηγικές ενός εξουσιαστικού συστήματος πατάνε γερά πάνω στα στέρεα θεμέλια που έχει ήδη παρέχει το άλλο. Για να εμβαθύνουμε στην έννοια αυτή και για να την κάνουμε πιο κατανοητή θα χρησιμοποιήσουμε το παράδειγμα της γυναίκας-νοικοκυράς-εργάτριας.

Κατά την πατροπαράδοτη ταξική ανάλυση, η γυναίκα που μένει στο σπίτι είναι κάτι πολύ συγκεκριμένο: Μια εργάτρια συμμετέχουσα στην αναπαραγωγική διαδικασία, μια παραγωγός του κοινωνικού πλούτου με την ευρεία έννοια, τελικά και πιο σημαντικά αποτελεί ένα βασικό θεμέλιο της πυρηνικής οικογένειας, της οικονομικής μονάδας του έθνους-κράτους. Η ανάλυση αυτή, ενώ στο ρητό μέρος της δεν παρουσιάζει κάποιο προβληματικό σημείο, άρρητα φυσικοποιεί τις έμφυλες διακρίσεις, αποκρύπτοντας το βαθύτερο φύλο αυτής της σχέσης. Ο κινηματικός λόγος εστιάζει εδώ στις διαφορές που εκμεταλλεύεται η σχέση κεφάλαιο, **και όχι στους λόγους που παράγουν αυτές τις διαφορές**, λόγους που, κατ' επέκταση, κάνουν αυτήν την κοινωνική σχέση επί της αρχής *εφικτή*.

Αυτή η μη επεξεργασία δεν αποτελεί απλά μια απουσία. Αντίθετα, έχει παραγωγικό ρόλο, αφού κλείνει το μάτι σε θετικιστικές και βιολογικές αναλύσεις, υπονοώντας πως η κατηγορία φύλο είναι βιολογική και προκαθορισμένη και όχι κοινωνικά κατασκευασμένη και πέρα για πέρα διάτρητη. Ο παρωπιδισμός που διατρέχει αυτή τη

σκοπιά θέασης της νοικοκυράς αφήνει ανοιχτά διάφορα ερωτήματα: Μήπως τελικά ο καπιταλισμός έρχεται εδώ να εκμεταλλευτεί έναν καταμερισμό της εργασίας ανάμεσα στα φύλα που θα συνέβαινε έτσι κι αλλιώς; Μήπως (ακόμα χειρότερα), αφού η θέση της γυναίκας δεν είναι αντικείμενο της πολιτικής, κάποιο αόρατο χέρι (θεϊκό, βιολογικό και βρείτε τις διαφορές) τοποθέτησε τις γυναίκες στη θέση αυτή άπαξ και δια παντός;

Αυτό που υποστήριξαν τα φεμινιστικά κινήματα του '70 και του '80 ήταν ότι όχι μόνο έπρεπε να πολιτικοποιηθεί η οικιακή και αναπαραγωγική εργασία ως αναπόσπαστο κομμάτι της κεφαλαιοκρατικής διαδικασίας, **αλλά ότι έπρεπε επίσης να πολιτικοποιηθεί επίσης η ίδια η παραγωγή του κοινωνικού φύλου**. Με λίγα λόγια, ναι, οι γυναίκες-αναπαραγωγικές μηχανές και οι γυναίκες-νοικοκυρές είναι στα σίγουρα εργάτριες, αυτό όμως δεν εξηγεί ούτε στο ελάχιστο το γιατί δεν ισχύει μια κοινωνική κατάσταση όπου γενικά κάποιοι «άνθρωποι που μένουν στο σπίτι» αποτελούν αυτούς τους εργάτες, το γιατί, δηλαδή, είναι συγκεκριμένα οι γυναίκες αυτές που μένουν στο σπίτι.

Με αυτόν τον τρόπο, πολιτικοποιώντας δηλαδή όλες τις κοινωνικά διαμορφωμένες κατηγορίες σωμάτων, τις μεταξύ τους σχέσεις εξουσίας αλλά και του τόπους που τις συνδέουν, μπορούμε να δούμε στο συγκεκριμένο παράδειγμα **πώς η σχέση φύλο αποτελεί (και) πρισματική θέαση της σχέσης κεφάλαιο αλλά και το αντίστροφο**. Αυτό προσπαθούμε να επικοινωνήσουμε όταν μιλάμε για αλληλοδιαπλοκή και διασύνδεση των συστημάτων εξουσίας, και όχι για μια απλή πρόσθεση των αυτόνομων καταγωγών τους.

Για τη σημασία της έλλειψης του αναλυτικού εργαλείου από τις εγχώριες κινηματικές διαδικασίες.

Διαφέροντας ριζικά από μια κλασική μαρξιστική ανάλυση, η ιδέα της συναρμογής μας παρουσιάζει μια κοινωνία που χαρακτηρίζεται από προνομιακές θέσεις σε διάφορα επίπεδα των κοινωνικών ανταγωνισμών, όπως είναι το έθνος, η τάξη και το φύλο. Το έθνος και το φύλο παρουσιάζονται εδώ όχι σαν απότοκες καταστάσεις διαίρεσης της κοινωνίας μέσω της ταξικής της διάρθρωσης, ούτε σαν ιδεολογίες με την μαρξιστική έννοια, αποπροσανατολιστικές, δηλαδή, συζητήσεις που σκοπό έχουν να συσκοτίσουν το «πραγματικό και υλικό», τη συζήτηση γύρω από την πάλη των τάξεων. Αντίθετα, είναι εύλογο να πει κανείς ότι ο σκληρός μαρξισμός έχει πλέον ολοκληρωθεί σφαιρικά, γινόμενος ο ίδιος μια ιδεολογία, που ξεχειλώνει την πραγματικότητα προκειμένου να τη χωρέσει στις αναλύσεις της.

Η ανάγκη για τη χάραξη διαχωριστικών γραμμών με τον καθαρό μαρξισμό είναι κάθε άλλο παρά ένα φιλοσοφικό παιχνίδι ή ένα γλωσσικό, θεωρητικό τέχνασμα. Αυτό για δύο λόγους:

Πρώτον διότι, πέρα από τη σχέση εξουσίας-κεφάλαιο, υφίστανται πάρα πολλές παράλληλες και δικτυούμενες με αυτήν σχέσεις εξουσίας, οι οποίες πολύ απλά δεν μπορούν να αναχθούν εξ' ολοκλήρου σε αυτή. **Οι σχέσεις αυτές είναι πραγματικότητες, όχι λιγότερο σημαντικές, και ο μαρξισμός προσφέρει γι' αυτές από βρεφικές έως ανύπαρκτες εξηγήσεις.** Για παράδειγμα, ακόμα και αν, για την οικονομία του επιχειρήματος, δεχτούμε να φανταστούμε ένα επαναστατικό επέκεινα, είναι δύσκολο να φανταστούμε πώς ο σεξισμός θα έχει τότε εκλείψει, ειδικά όταν το σύνθημα «μπάτσοι μουνιά, σκοτώνετε παιδιά» είναι το πλέον αγαπημένο στα χείλη του εγχώριου επαναστατικού υποκειμένου. Ακόμα και αν δεχτούμε την

κατά Ένγκελς γενεαλόγηση της πατριαρχίας [13], είναι έως αστείον να πιστεύουμε ότι έχει να μας πει κάτι στο σήμερα, ότι η σχέση εξουσίας-φύλο δεν έχει αυτονομηθεί, ότι δεν έχει αποκολληθεί από το γενεσιουργό καλούπι της και ότι δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια ξεχωριστή σχέση εξουσίας. Για τη δε ομοφοβία δεν προσφέρεται καμία εξήγηση, πέρα από τις κατά καιρούς κραυγαλέα ομοφοβικές και αυθεντικά ξεκαρδιστικές θέσεις των ΚΚ [14] σχετικά (πως η ομοφυλοφιλία, δηλαδή, είναι ασθένεια του καπιταλισμού).

Δεύτερον διότι το πρόσφατο παράδειγμα της ελληνικής αριστεράς και αναρχίας μας δείχνει πολύ καλά πού μπορεί να οδηγήσει η μονοσήμαντη αναζήτηση του επαναστατικού υποκειμένου. Αποδείχτηκε με τον πιο περίτρανο τρόπο, όταν η αριστερά άφησε τον Άδωνι Γεωργιάδη να είναι ο πιο μάχιμος αντιφασίστας εντός του ελληνικού κοινοβουλίου. Η δήλωση είναι κυριολεκτικότερη: Την ημέρα που ο Αλέξης Τσίπρας δήλωνε (από τη φαντασία του) ότι το σύνταγμα των Μακεδόνων ορίζει «την επέκταση εντός του ελλαδικού χώρου», όταν στη χώρα του 12% των νεοναζί καταδίκασε «τους εθνικισμούς εκατέρωθεν», ο Άδωνις κατέθετε στη βουλή κείμενο του Ηλία Κασιδιάρη το οποίο ανέλυε την ιδανικότητα της χιτλερικής κοινωνίας και υμνούσε τις μεθόδους του φύρερ. Η αριστερά δεν σκοτίστηκε στιγμή να αποδείξει την αμιγώς νεοναζιστική φύση των χρυσαυγιτών, και το έκανε **επειδή γνωρίζει πολύ καλά ότι το τάργκετ γκρουπ της δεν δίνει δεκάρα τσακιστή για το εάν αυτοί οι τύποι είναι ή όχι ναζί**. Αντίθετα, έμεινε να μασάει κάτι σκόρπια μισόλογα περί συστημικής δεξιάς, περί «ψευτοπατριωτών» και άλλα τέτοια θλιβερά.

Αποδείχτηκε με τον πιο πρόδηλο τρόπο όταν ο αναρχικός χώρος συνειδητοποίησε την ίδια του την ανυπαρξία και βάλθηκε να κυνηγάει καθυστερημένα την αστραπιαία συντηρητικοποίηση (τόσο αστραπιαία που σε κάνει να αναρωτιέσαι αν αυτός ο τόπος ήταν πάντοτε γεμάτος σκατοναζί) μιας κοινωνίας. Όταν αυτό

που αξίωνε ως επαναστατικό υποκείμενο βρέθηκε να του πετάει πιάτα και τασάκια απ' τα μπαλκόνια στις αντιφασιστικές πορείες, ο χώρος απελπίστηκε, αναδιπλώθηκε και αποφάσισε, τι άλλο, να κατασκευάσει τον ολοδικό του εσωτερικό εχθρό. Έτσι φαντασιώθηκε μια προεπαναστατική κοινωνία και μια γενική κι αόριστη «εποχή των ταραχών», έτσι φαντασιώθηκε μέσα στον εντυπωσιακό εγωκεντρισμό του ότι το κράτος θέλει «να βρωμίσει την επανάσταση με την πρέζα στα Εξάρχεια» και έτσι ακριβώς άρχισε να επιτίθεται σε τοξικοεργατημένους και μετανάστες εμπόρους τσιγάρων, ως τους πιο διαθέσιμους και εύκολους στόχους στον οποίον το λιντσάρισμα η κοινωνία θα συναινούσε. Έτσι, για να σπάει η μοναξιά και όχι για πολύ – μέχρι να κατέβουν οι Άλλοι κάτω από την Πατησίων και να αναλάβει έργο το έτερο παράρτημα του υγειονομικού, οι φασίστες.

Αποδείχτηκε με τον πιο χυδαίο τρόπο όταν κάποιες ιδιοφυίες της πολιτικής σκέψης σκέφτηκαν, πάνω από ένα βαθύ πιάτο χωριάτικη, να παίξουν σαν βαρύ χαρτί των αναλύσεων τους τον κοινωνικό κανιβαλισμό, μια ιδεολογική ομπρέλα που χωράει από κάτω κάθε λογής γλείψιμο στ' αυτιά του εθνικού κορμού – από την εξίσωση μιας ληστείας μετά φόνο με ένα ρατσιστικό πογκρόμ (Καντάρης-Λαζανάς) μέχρι τις συζητήσεις για «εκρηκτικά κοινωνικά μείγματα με αντικοινωνικές συμπεριφορές» [15] όταν το θέμα ήταν οι μετανάστες. Η ειρωνία του θέματος; Ούτε αυτό θα τους σώσει. Οι έλληνες απαιτούν πλέον το αίμα των μεταναστών, όχι ημίμετρα σε λόγους περί ενδοταξικής βίας. Αν θέλουν λοιπόν οι αναρχικοί να έχουν και μία κάποια αποτελεσματικότητα στην κοινωνική τους απεύθυνση τους συμβουλευόμαστε να αφήσουν τα μαυροκόκκινα παλούκια και να κατεβάσουν τις φουστάνελες απ' το πατάρι.

Επίλογος – φτιάχνοντας τα προσχέδια των δικών μας κοινοτήτων.

“We are here / we are queer / we are anarchists / we are gonna fuck you up!”

-Bash Back Queerultraviolence

Η εικόνα που προσπαθήσαμε να φτιάξουμε παραπάνω, αναπαριστά την εξουσία όχι ως μια μονόδρομη ροή μεταξύ πάγιων ομάδων με φυσικά και εσωτερικά χαρακτηριστικά, αλλά ως κοινωνική παραγωγή, ως κοινωνική σχέση. Με άλλα λόγια, η εξουσία δεν είναι κάτι το οποίο επιτίθεται και το οποίο εμείς συνεχώς αναχαιτίζουμε, αλλά μια συνολική συντακτική λειτουργία των κοινωνιών στις οποίες ζούμε και μια δομή στην οποία λαμβάνουμε ενεργά μέρος. Επίσης, δεν υπάρχουν θέσεις σταθερά αθών και αντίστοιχες ενόχων στις σχέσεις εξουσίας, δεν υπάρχουν αγιοποιημένα υποκείμενα, ούτε η ωραία κοιμωμένη (ίσως μόνο αυτόκλητοι πρίγκιπες). Αυτό το λέμε όχι για να παραγνωρίσουμε πως η βία και η εξουσία ασκούνται από συγκεκριμένα σώματα πάνω σε κάποια άλλα (εργάτες – αφεντικά, μη τρανς – τρανς), αλλά για να επιμείνουμε σε αυτό που είπαμε και πριν, στο πόσο εγκληματικό είναι να δικαιολογούνται π.χ. τα ρατσιστικά εγκλήματα που έχουν συντελεστεί από εργάτες ή μικροαστούς λόγω της αγιοποίησής τους, λόγω της αναγόρευσης τους στο μοναδικό υποκείμενο (ανεξαρτήτως άλλων χαρακτηριστικών) που μπορεί να επανδρώσει ένα ριζοσπαστικό όχημα αρνήσεων. Περιγράψαμε και παραπάνω το πώς η διαπίστωση αυτή είναι πιο επίκαιρη από ποτέ στην ελληνική πραγματικότητα.

Ως εκ τούτου, πρωταρχική ανάγκη της ανάπτυξης αντιεξουσιαστικής δράσης γίνεται η πολιτικοποίηση του τρόπου με τον οποίο τα υποκείμενα εσωτερικεύουν τις σχέσεις εξουσίας μέσω των κυρίαρχων ιδεολογιών και η ριζοσπαστικοποίηση των τρόπων με τους οποίους αναπτύσσουν μεταξύ τους δεσμούς και κοινότητες. Με αυτήν την

έννοια, δεν έχουμε παρά να προτάξουμε τη δημιουργία ασφαλών χώρων, χώρων όπου, πρώτα απ' όλα, θα αναζητούμε επίμονα τα προβληματικά σημεία των σχέσεων μας, αναγνωρίζοντας πάνω μας τα σημάδια του βόθρου μέσα στον οποίο μεγαλώσαμε. Δεν μας φαίνεται παρά μονόδρομος η δημιουργία κοινοτήτων συντροφικότητας, οι οποίες θα παράγουν έμπρακτα αντιπαραδείγματα ριζοσπαστικών σχέσεων, ενάντια στους αποκλεισμούς και την εξουσία των σχέσεων κεφάλαιο, φύλο, έθνος, σεξουαλικότητα. Διαφωνούμε δε κάθετα με τη ρήση ότι ο σκοπός αγιάζει τα μέσα. Οι ριζοσπαστικές διαδικασίες, ακόμα και όσες υιοθετούν το επαναστατικό όραμα, οφείλουν να παράγουν την επανάσταση στο εσωτερικό τους. **Με μία φράση, η επανάσταση η οποία δεν καταργεί τις σχέσεις έθνος, φύλο, σεξουαλικότητα και κεφάλαιο δεν μπορεί να είναι επανάσταση, αφού καταλήγει να αναπαράγει και να νομιμοποιεί τις σχέσεις εξουσίας που δεν αναγνωρίζει, αφήνει δε ανεπεξέργαστους τους τρόπους με τους οποίους η μία σχέση εξουσίας εμπεδώνει, ερμηνεύει, αναπαράγει την άλλη.**

Φυσικά, το πώς φανταζόμαστε αυτές τις κοινότητες, πώς τις φτιάχνουμε, για ποια πράγματα μιλάμε και πώς, πώς χτίζουμε τις μεταξύ μας σχέσεις και ποιόν πολιτικό λόγο παράγουμε είναι μια συζήτηση με τεράστια πολιτική βαρύτητα, που ξεφεύγει όμως από τα πλαίσια αυτού του κειμένου. Αυτό που θελήσαμε να κάνουμε στις προηγούμενες σελίδες ήταν να συμβάλλουμε το ελάχιστο στη διαμόρφωση μιας πολιτικής πλατφόρμας στην οποία βρίσκουμε τους εαυτούς και τις εαυτές μας.

Τον τρόπο λοιπόν αυτόν που αμυδρά περιγράψαμε προτάσσουμε για να πολιτικοποιηθούμε, να οργανωθούμε συλλογικά και να επεξεργαστούμε τα κοινά μας βιώματα ώστε να αναπτύξουμε ριζοσπαστική δράση. Όχι για να περιγράψουμε μια κάποια επανάσταση μέσα από ουτοπικά σχήματα, αλλά γιατί

**αξίζει να ζήσουμε μέσα από τη συλλογική μας άρνηση να
συνηθίσουμε την ασχήμια αυτού του κόσμου.**

Πηγές

- [1] Κατσουράνης: “Για τη Σημαία και για τους Έλληνες”:
<http://prasinanea.gr/football/article1823994.ece>
- [2] Επίσημα στοιχεία των μπάτσων:
http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=81&Itemid=73&lang
- [3] Δελτίο τύπου, αρχηγείο ελληνικής αστυνομίας, 11 Μαρτίου 2012:
<http://www.skai.gr/files/1/pdf/egklimatikotita2011.pdf>
- [4] W.C. Philips - The physician and the patient of the future:
<http://jama.jamanetwork.com/article.aspx?articleid=240677>
- [5] Petr Skrabanek - The death of humane medicine:
<http://www.kwakzalverij.nl/view/DownloadFile.php?iPkDownloadId=836>
- [6] autonome antifa - Από το κυνήγι μαγισσών στο κυνήγι καπνιστών ένα τσιγάρο δρόμος: <http://automeantifa77.files.wordpress.com/2011/10/ceb1cf80-cf84cebf-cebacf85cebdceaecceb3ceb9-cebcceb1ceb3ceb9cf83cf83cf8eeced-cf83cf84cebf-cebacf85cebdceaecceb3ceb9-cebaceb1cf80cebdceb9.pdf>
- [7] ΚΕΕΛΠΝΟ: Ανησυχία για την αύξηση λοιμωδών νοσημάτων στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας:
http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_27/09/2012_463285
- [8] Εκδίωξη των ιερόδουλων φορέων του Aids από τη χώρα ζήτησε ο Α. Λοβέρδος:
<http://tvxs.gr/news/ellada/ekdioksi-ton-ierodoylon-foreon-toy-aids-apo-ti-xora-zitise-o-loberdos>
- [9] El Tayeb Fatima - European others: Queering ethnicity in postnational Europe:
<http://ebooksfreedownload.org/2012/06/book-european-others-queering-ethnicity-in-postnational-europe.html>
- [10] QVzine - DV8, ισλαμοφοβία και η προπαγάνδα ως τέχνη:
<http://www.qvzine.net/exostrefia/dv8.htm>
- [11] Αυτόνομες Ομάδες - σχεδόν... αόρατοι:
<http://www.anarxeio.gr/contents/view/sxedon-aoratoi>
- [12] Susanne V. Knudsen - Intersectionality - A Theoretical Inspiration in the Analysis of Minority Cultures and Identities in Textbooks:
http://www.caen.iufm.fr/colloque_iartem/pdf/knudsen.pdf
- [13] Φρίντριχ Ένγκελς - Η καταγωγή της Οικογένειας, της Ατομικής Ιδιοκτησίας και του Κράτους -
http://www.marxists.org/archive/marx/works/download/pdf/origin_family.pdf
- [14] Δηλώσεις Παφίλη και δημοσιεύματα Ριζοσπάστη για την ταινία Milk ενδεικτικά:
<http://yperboles.wordpress.com/2012/02/25/omofonikos/>
- [15] δυσήνιος ίππος - Με αφορμή τη δολοφονία του 29χρονου Θανάση Λαζανά και τα όσα ακολούθησαν.: <http://ipposd.wordpress.com/2012/05/26/%CE%BC%CE%B5-%CE%B1%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%BC%CE%AE-%CF%84%CE%B7-%CE%B4%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CF%86%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-29%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CF%85-%CE%B8%CE%B1%CE%BD%CE%AC/>

Αναφορές και ευχαριστίες.

Ο θεωρητικός και όχι μόνο πλούτος της μπροσούρας που κρατάτε στα χέρια σας αντλήθηκε κυρίως από ομάδες που συμμετέχουν ενεργά στο πολύμορφο ανταγωνιστικό κίνημα. Πιο συγκεκριμένα, ευχαριστούμε ιδιαίτερα τις/ους:

Συνέλευση ενάντια στην ελληνική πραγματικότητα

Terminal 119 – Για την κοινωνική και ατομική αυτονομία

QVzine

έκ - φυλες

Bash Back - Queerultraviolence

autonome antifa

ΣΑΧ

Café Morgenland

Πουσιτιά και Όλεθρος

Ανθελληνικές Ορδές Ξένων

Χώρος Λυσσασμένων Νομικής

Στέκι Αλβανών Μεταναστών

Αντιεθνικιστική Κίνηση

gender asphyxia

Έκφυλο Καφενείο

What Queer Fest?

και τα μέλη του αυτοδιαχειριζόμενου χώρου ΑΝΑΤόΠΙΑ, μιας εστίας συντροφικότητας σε μια πόλη καθαρμάτων.

Μια μεγάλη αγκαλιά και απεριόριστος σεβασμός σε όσες και όσους αγωνίζονται ακόμα, με την πλάτη κολλημένη στον τοίχο. Σε όσες και όσους, αδιαφορώντας για το κόστος, δίνουν θορυβώδεις και αθόρυβες μάχες για τη συλλογική τους αξιοπρέπεια, ενάντια στην ομοφοβία και το σεξισμό, ενάντια στις πειθαρχήσεις των δικών τους και άλλων σωμάτων, ενάντια στο ρατσισμό, τα κράτη και το κεφάλαιο, πρώτα και κύρια ενάντια στο φλογερό τους εαυτό.

